

Bijlage C Regionaal Waterprogramma: Operationeel grondwaterbeleid

Inhoud

1.	Inleiding	3
2.	Grondwatervergunningen	4
	Beperken onttrekkingen om zoetwatervoorraad te behouden	7
3.	Ondergronds beluchten van grondwater door drinkwaterbedrijven”	9
3.1	Inleiding	9
3.2	Voorwaarden bij vergunningaanvraag	9
4.	Open bodemenergiesystemen	11
4.1	Inleiding en relatie met het Bal	11
4.2	Open bodemenergiesystemen in bodemenergieprogramma’s Zuid-Holland	15
5.	Infiltraties en lozingen (Kwantitatief)	28
6.	Uitvoeren van (verticale) boringen	30
6.1	Inleiding	30
6.2	Het uitvoeren van boringen	30
7.	Overig	31
7.1	Grondwaterheffing	31
7.2	Modelberekening bij grondwateronttrekking	31
7.3	Grondwaterbeschermingszones.....	31
7.4	Kaartmateriaal Provincie Zuid-Holland	31

1. Inleiding

Doel operationeel grondwaterbeleid

Het regionaal waterprogramma (inclusief deze bijlage Operationeel Grondwaterbeleid) is een provinciaal instrument onder de Omgevingswet en komt in de plaats van het Provinciale Waterplan (2010) en de daarbij aansluitende beleidsregels:

- het beleidskader ***“Ondergronds beluchten van grondwater door drinkwaterbedrijven”*** (2014);
- de ***“Beleidsregel open bodemenergiesystemen in bodemenergieprogramma’s Zuid-Holland 2026”***;
- en de ***“Beleidsregel grondwatervergunningen Zuid-Holland 2018”***.

Een zoveel als mogelijk beleidsarme omzetting is hierbij het uitgangspunt. Dit is niet altijd mogelijk door bijvoorbeeld veranderende bovenliggende wetgeving zoals bijvoorbeeld regels in het Besluit Activiteiten Leefomgeving betreffende de uitvoering van open bodemenergiesystemen.

Onderdelen operationeel grondwaterbeleid

Volgens de Omgevingswet (artikel 5.1) zijn Gedeputeerde Staten van de provincie bevoegd gezag voor de grondwateronttrekkingen en infiltraties ten behoeve van:

- industriële toepassingen, indien meer dan 150 000 m³ per jaar wordt onttrokken;
- de openbare drinkwatervoorziening;
- een open bodemenergiesysteem.

Daarnaast zijn er nog een aantal andere sporen waarmee de provincie haar grondwaterkwantiteit en -kwaliteitsdoelen wil realiseren:

- De provincie wil dat de fysieke locatie voor aanleg van de diverse bodemenergiesystemen goed wordt afgestemd, zij adviseert gemeenten daarom om bijvoorbeeld interferentiegebieden aan te wijzen en een bodemenergieprogramma op te stellen;
- De provincies adviseren aan het Rijk inzake Geothermie, de grondwaterkwaliteitsaspecten zijn daar onderdeel in.
- Andere activiteiten in dit kader zijn ook de maatregelen zoals deze staan omschreven voor de derde Stroomgebiedsbeheerplanperiode (SGBP3).

Rolverdeling

Op het gebied van watersysteembeheer zijn provincie, waterschappen en gemeenten elk bevoegd gezag voor een deel van het grondwaterkwantiteit- en kwaliteitsbeheer. Zij hebben in dit verband elk een eigen taak en bevoegdheid ten aanzien van regelgeving en handhaving. Verregaande afstemming tussen deze partijen bij vergunningverlening, toezicht en handhaving maar ook beleidsmatig is daarom noodzakelijk.

2. Grondwatervergunningen

Toelichting:

In het regionale Waterplan 2012 - 2015 was in bijlage 7 het operationeel grondwaterbeleid opgenomen. Bij het in 2016 vastgestelde vervolg op dat waterplan is bepaald dat bijlage 7 nog van kracht bleef. In bijlage 7 is onder andere beschreven hoe de provincie omgaat met vergunningverlening. De beleidsregel grondwatervergunningen Zuid-Holland 2018 kwam in de plaats van de bepalingen die daarin over vergunningverlening zijn opgenomen. Het was zeker niet allemaal nieuw beleid dat in de beleidsregel werd opgenomen. Meer het was een verbeterde vastlegging van de praktijk zoals die zich in de afgelopen jaren had ontwikkeld. Daarnaast waren onderwerpen die inmiddels in andere regelgeving waren opgenomen weggelaten.

De Omgevingsregeling

De Omgevingsregeling is de ministeriële regeling bij de Omgevingswet. Hier staan de regels voor het gebruik van de wet en de AMvB's in de praktijk. De Omgevingsregeling is gericht op alle partijen die actief zijn in de fysieke leefomgeving: burgers, bedrijven en overheden.

De Omgevingsregeling bundelt en harmoniseert de regels uit een groot aantal bestaande ministeriële regelingen en bouwt voort op de systematiek van de Omgevingswet en de basisbesluiten. Hiermee draagt de regeling veel bij aan de inzichtelijkheid, voorspelbaarheid en gebruiksvriendelijkheid van het omgevingsrecht. Daarnaast draagt de regeling bij aan een samenhangende benadering van de leefomgeving en aan snellere en betere besluitvorming.

Algemeen beleid verlening grondwatervergunningen

De verlening van de omgevingsvergunningen is op basis van de Omgevingswet, de invoeringsbesluiten en de bijbehorende Amvb's, zoals de Omgevingsregeling en Besluit activiteiten leefomgeving (Bal).

Inzicht in effecten op grondwaterkwantiteit en -kwaliteit

De vergunningaanvrager moet inzicht verschaffen in de verwachte effecten van de grondwateronttrekking en/of -infiltratie op het grondwatersysteem. Hiervoor kunnen modelberekeningen of dient er een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd te worden.

Hierbij moet specifiek aangegeven worden:

- of er effecten te verwachten zijn op (nabijgelegen) strategische zoete grondwatervoorraden en grondwaterbeschermingsgebieden (zie Zuid-Hollandse Omgevingsverordening) en, zo ja, waar die effecten uit bestaan;
- of er effecten aan maaiveld te verwachten zijn; waaronder verzilting aan maaiveld of van het oppervlaktewater, bodemdaling en -rijzing of een stijging/daling van de grondwaterstand of stijghoogte en aan welke belangen er door geschaad worden;
- effecten op andere systemen die gebruik maken van de bodem of het grondwater;
- of er effecten te verwachten zijn op bekende bodem- en/ of grondwaterverontreinigingen en, zo ja, waar deze effecten uit bestaan;
- welke effecten te verwachten zijn op de grondwaterstanden en het grondwaterstromingspatroon bij beëindiging of sterke vermindering van de onttrekking;
- inzicht te verschaffen over andere bij het grondwater belang hebbende zaken voor zover deze niet door het bovenstaande worden ondervangen.

Grensvlak zoet-zout

Vanwege het belang van het behoud van de bestaande voorraad zoet grondwater moet bij een vergunningaanvraag/melding voor onttrekking of infiltratie van grondwater in Zuid-Holland in ieder geval de volgende informatie worden aangeleverd:

- de ligging van het grensvlak zoet/brak (150 mg/l chloride) ter plaatse van de geplande onttrekking en/of infiltratie;
- de ligging van het grensvlak brak/zout (1000 mg/l chloride) ter plaatse van de geplande onttrekking en/of infiltratie;
- het effect van de aangevraagde activiteiten op deze grensvlakken;
- de maatregelen of voorzieningen die zijn of worden getroffen om de negatieve gevolgen van de onttrekking of de infiltratie op de grensvlakken te voorkomen of te beperken en de effecten daarvan.

Om vermenging van brak en zoet grondwater te voorkomen worden geen vergunningen verleend voor onttrekkingen vanuit of infiltraties in een watervoerend pakket waar het grensvlak tussen het zoet en brak grondwater zich bevindt. Eveneens wordt geen onttrekkingsvergunning verleend als uit berekeningen blijkt dat het grensvlak tussen zoet en brak grondwater binnen 20 jaar vanuit een onderliggende scheidende laag het watervoerende pakket in wordt getrokken (zoute kwel).

In 2018 heeft Deltares in opdracht van provincie Zuid-Holland een actualisatie uitgevoerd betreffende de zoet-zout verdeling in watervoerende pakketten in Zuid-Holland. Het rapport en bijbehorend kaartmateriaal kan op aanvraag verstrekt worden.

Uitvoerbaarheid van de aangevraagde grondwateronttrekking door de aanvrager

Het is mogelijk dat een vergunning wordt aangevraagd terwijl nog onduidelijk is of de aanvrager de activiteit ooit kan/mag gaan realiseren. Ingeval de uitvoering niet van de grond komt, beperkt een al op voorhand verleende vergunning ongewenst de gebruiksmogelijkheden van de ondergrondse ruimte. Daarnaast wordt op deze manier ongewenst beslag gelegd op de menskracht van de vergunningverleners. Wij realiseren ons dat dit nooit volledig te voorkomen is, maar willen het in evidente gevallen voorkomen. Daartoe is nodig dat bij een vergunningaanvraag informatie wordt gevoegd waaruit blijkt dat er overeenstemming is met de projectontwikkelaar/eigenaar van een bouwproject waar de aangevraagde activiteit betrekking op heeft. Zo kan worden voorkomen dat vergunningen worden afgegeven waarvan geen gebruik gemaakt gaat worden, maar die wel 'beslag' leggen op de beschikbare hoeveelheid grondwater.

Stopzetten/verminderen van grondwateronttrekkingen

Het stopzetten of verminderen van grote grondwateronttrekkingen kan grote gevolgen hebben voor het gedrag van grondwater in de omgeving. Hierdoor kunnen negatieve effecten optreden zoals grondwateroverlast, zakkingen, rijzingen, zettingsschade, etc. Met name als de onttrekking lange tijd aanwezig is, kunnen derden zich hebben aangepast aan de ontstane grondwatersituatie, waardoor vermindering of stopzetting grote gevolgen kan hebben. In de Omgevingswet en het Bkl is een basis opgenomen om voorschriften in de vergunning op te nemen die betrekking hebben op het stopzetten van grondwateronttrekkingen.

Bij een vergunningaanvraag voor onttrekkingen die groter zijn dan 500.000 m³ per jaar zal worden overwogen om in de vergunning een voorschrift op te nemen met de acties die vergunninghouder moet nemen bij een substantiële (vanaf 25% reductie van de werkelijk onttrokken hoeveelheid) vermindering van de onttrekking als deze onttrekking langer dan 5 jaar heeft geduurd.

De vergunninghouder moet, als het bedoelde voorschrift is opgenomen, het bevoegd gezag tijdig schriftelijk op de hoogte brengen van een voornemen tot vermindering van de onttrekking. Bij die melding moet informatie worden overgelegd over:

- de grootte van het invloedgebied van de vergunde onttrekking;
- de effecten van de beëindiging of sterke vermindering op:
 - de stijghoogte van het grondwater in de watervoerende pakketten en de freatische grondwaterstand;
 - de kwel- en infiltratiesituatie in mm/dag en in m³/dag;
 - de ligging van het maaiveld (rijzing);
 - het chloridegehalte van het grond- en oppervlaktewater;
 - de grondwaterstanden en de stromingsrichting ter plaatse van binnen het invloedgebied gelegen vuilstortplaatsen en/of saneringslocaties en grondwaterverontreinigingen;
 - de waterhuishouding van infrastructurele werken en de overige bouwwerken onder het grondwaterpeil, zoals tunnels en parkeergarages;
 - de waterkeringen binnen het invloedgebied;
 - risico's voor openbarsten van waterbodems;
- andere gevolgen voor het water- en bodemsysteem die op zullen treden als de grondwateronttrekking wordt beëindigd of sterk verminderd.

Na beoordeling van deze informatie wordt een termijn gesteld waarop de onttrekking verminderd of stopgezet mag worden. Dat geeft derden de gelegenheid om op de vermindering van de onttrekking te anticiperen. Bij het bepalen van de termijn wordt rekening gehouden met de tijd die derden nodig hebben om de benodigde maatregelen te treffen.

Bepalingen over stopzetten/verminderen zullen niet worden opgenomen in vergunningen voor bodemenergiesystemen, omdat daar het onttrokken water steeds wordt teruggebracht in de bodem, waardoor er geen grote effecten op de grondwaterstand zijn.

Termijn voor treffen maatregelen

Op basis van de onderzoeksresultaten van de vergunninghouder zal de provincie per project in overleg met de gemeenten en waterschappen de lengte van de termijn bepalen die nodig is om maatregelen te kunnen treffen. Dit conform voorwaarde(n) die in de vergunning zijn opgenomen.

Ten allen tijde vraagt de provincie aan de vergunninghouders of zij beëindigingsplannen tijdig willen melden.

Onttrekking ten behoeve van de drinkwatervoorziening

Onttrekkingen ten behoeve van de drinkwatervoorziening nemen een speciale plaats in het beleid. Dat komt vooral tot uitdrukking in hoe we omgaan met upconing. Voor deze onttrekkingen sluiten we dat niet uit.

Als het plaatsvindt zal dat soms leiden tot overschrijding van de vergunningsvoorwaarden. Soms leidt het ook tot problemen in het vervolgproces bij het drinkwaterbedrijf. In beide gevallen kan dat leiden tot een aanvraag van een wijzigingsvergunning of een nieuwe vergunning. Daarnaast heeft de praktijk van de afgelopen jaren geleerd dat bij de aanvraag van een wijzigingsvergunning soms ook andere zaken een rol spelen, zoals ruimtelijke ontwikkelingen. Een vergunningaanvraag wordt niet gehonoreerd als daardoor de verziltingssituatie gaat verslechteren.

Nieuw in de beleidsregel is nu dat in dergelijke gevallen alsnog een vergunning kan worden verleend als binnen de provincie na een integrale afweging besloten wordt dat de aangevraagde wijziging van de grondwatervergunning acceptabel is.

Bij grote, langdurige, onttrekkingen ten behoeve van de openbare drinkwatervoorziening is niet altijd te voorkomen dat na verloop van jaren brak/zout grondwater zich door de scheidende laag verplaatst en zelfs het onttrekkingspunt bereikt (upconing). Als er een vergunning of een wijziging van een vergunning wordt aangevraagd waardoor de verziltingssituatie verslechtert, kan een dergelijke vergunning slechts worden verleend als binnen de provincie na een integrale afweging wordt besloten dat de verzilting hier niet de doorslag geeft. Een dergelijke afweging kan uiteraard alleen gemaakt worden als alle, zowel hydrologische als andere, relevante informatie beschikbaar is. Aspecten die bij een dergelijk integrale afweging worden betrokken zijn bijvoorbeeld ruimtelijke ontwikkeling en veiligheid.

Beperken onttrekkingen om zoetwatervoorraad te behouden

Aanleiding

De KRW vereist dat de voorraad zoet grondwater in de grondwaterlichamen behouden blijft. Onttrekkingen moeten in evenwicht zijn met de aanvoer, en zoutinrusie moet worden tegengegaan.

Toelichting hoogwaardige en laagwaardige doelen

Voor de productie van drinkwater en overig water voor menselijke consumptie (waarbij het water in direct contact komt met voedsel of drinken bedoeld voor menselijke consumptie) moet de kwaliteit van het grondwater aan hoge eisen voldoen: dit worden hoogwaardige doelen genoemd.

Ook het grondwatergebruik (begieten, beregenen, bedruppelen) in de kapitaalintensieve teelten (tuinbouw, glastuinbouw, boomteelt, fruitteelt) wordt als hoogwaardig doel gezien (zie hiervoor de verdringingsreeks water).

Voor andere doelen kan vaak worden volstaan met water van mindere kwaliteit. In dat geval wordt gesproken van laagwaardige doelen, hetgeen niet betekent dat er helemaal geen eisen zijn aan de kwaliteit van het water. Te denken valt aan, beregening van grasland, proceswater, spoelwater, productwater, koelwater, bluswater, sanitair-water, water voor autowasstraten en chemische wasserijen.

Industriële onttrekkingen groter dan 150.000 m³ per jaar

Ook bij aanvragen voor grote industriële onttrekkingen voor hoogwaardige doelen zal de provincie een afweging maken waarbij in ieder geval de drinkwatervoorziening een belangrijke rol speelt.

Beperken onttrekking zoet grondwater voor laagwaardige doelen

Het onttrekken van zoet grondwater voor laagwaardige doelen is in beginsel niet toegestaan als er alternatieven voor zijn. Of er geen alternatieven voor het onttrekken van grondwater voor laagwaardige doelen beschikbaar zijn zal uit een onderbouwing van de aanvrager moeten blijken. Bij de beoordeling van een vergunningaanvraag voor een dergelijke onttrekking zal de provincie een integrale afweging maken van factoren zoals kosten, sociaal economische gevolgen, milieubelasting, volksgezondheid en natuur. De verdringingsreeks zoals deze wordt toegepast bij (dreigende) watertekorten kan hierbij als leidraad gehanteerd worden.

Eis: waterbesparing

Als er geen geschikt alternatief is, geldt het algemene strategische beleid met betrekking tot grondwateronttrekkingen. Aanvullend geldt de eis bij het verlenen van vergunningen dat het bedrijf het grondwater zo effectief mogelijk moet benutten: het bedrijf dient na te gaan op welke wijze dit mogelijk is.

Onttrekken zoet grondwater buiten strategische grondwatervoorraad

Het gebruik van zoet grondwater dat niet strategisch is, en het gebruik van brak/ zout grondwater voor laagwaardige doelen, wordt in principe toegestaan mits de algemene doelen in acht worden genomen (voorkomen van negatieve effecten op o.a. grondgebruik-functies).

Voor kaartmateriaal, zie hfst 7.4.

Compensatie-eis bij strategisch zoet grondwater

De KRW vereist dat de voorraad zoet grondwater in de grondwaterlichamen behouden blijft.

Onttrekkingen moeten in evenwicht zijn met de aanvoer, en zoutintrusie moet worden tegengegaan.

Als het onttrokken grondwater uit de strategische zoete voorraad komt geldt daarom de compensatie-eis. Dit betekent dat het onttrokken zoete grondwater weer aangevuld dient te worden.

Bij vergunningverlening wordt een integrale afweging gemaakt van betrokken belangen om te bepalen tot hoever aanvulling noodzakelijk is. Daarbij geldt dat de hoeveelheid zoet grondwater niet mag afnemen.

De eerdere eis dat de aanvulling even groot moet zijn als de onttrekking is losgelaten voor zover hierin door neerslag en wegzijging uit de rivieren wordt voorzien. Inzichten naar dit evenwicht kan ondersteund worden met modelberekeningen.

De retournering of aanvulling dient zo dicht mogelijk bij de onttrekking plaats te vinden, in hetzelfde watervoerend pakket als waar het grondwater uit onttrokken is. De vergunning-aanvrager dient hierbij aan te geven op welke wijze de retournering of aanvulling plaatsvindt; er mogen hierdoor geen negatieve effecten op grondgebruik-functies (zoals grondwateroverlast) of op andere systemen worden veroorzaakt.

3. Ondergronds beluchten van grondwater door drinkwaterbedrijven”

3.1 Inleiding

Ondergronds beluchten is een techniek, waarbij belucht grondwater in het winpakket wordt geïnfilteerd om het daar aanwezige grondwater minder zuurstofarm te maken voordat het gewonnen en gezuiverd wordt. Het wordt toegepast bij grondwaterwinningen in de veenweidegebieden. Door afbraak van het veen heeft dit grondwater een relatief hoog ammoniumgehalte en is het zuurstofarm. De zuurstof wordt al ondergronds toegevoegd, om te voorkomen dat tijdens het bovengrondse biologische zuiveringsproces de omzetting van het in het grondwater aanwezige ammonium vroegtijdig stopt, omdat het zuiveringsslib zijn werk niet meer doet bij gebrek aan zuurstof in het te zuiveren grondwater.

De provincie Zuid-Holland is verantwoordelijk voor een goede drinkwatervoorziening in Zuid-Holland, maar – als grondwater- en bodembeheerder – ook voor de bescherming van bodem en grondwater tegenverontreiniging. Op de lange termijn mogen er geen negatieve gevolgen van ondergronds beluchten in de bodem en het grondwater ontstaan. Dit betekent dat de gehalten van gevaarlijke of verontreinigende stoffen in het grondwater en de bodem niet uit mogen komen boven de daarvoor geldende normen in de bodem en het grondwater.

Aangezien door ondergronds beluchten de (zeer lage) concentraties van enkele gevaarlijke of verontreinigende stoffen (met name nikkel en arseen) in de bodem of het grondwater kunnen toenemen, is regelmatige monitoring van de concentraties van deze stoffen noodzakelijk. Hiervoor zijn - aanvullend op de ervaringen met de twee voor dit ontwerpbeleidskader uitgevoerde pilots - enkele voorwaarden opgenomen.

3.2 Voorwaarden bij vergunningaanvraag

De provincie Zuid-Holland staat ondergronds beluchten van grondwater bij onttrekkingen van grondwater voor de drinkwaterbereiding toe onder de volgende voorwaarden:

- a) ondergrondse beluchting is uitsluitend bedoeld voor de zuivering van grondwater voor de drinkwaterbereiding;
- b) een aanvrager van een vergunning voor ondergronds beluchten toont voldoende aan dat de aanwezige concentraties van ammonium bij normale zuivering van grondwater voor de drinkwaterbereiding tot problemen leiden;
- c) er zijn geen negatieve effecten op de bodem- en grondwaterkwaliteit op langere termijn te verwachten (nulmeting);
- d) er is een adequaat monitoringplan dat tijdig overschrijdingen van normen voor gevaarlijke of verontreinigende stoffen (waaronder tenminste nikkel en arseen) in de bodem en het grondwater signaleert. Dit plan dient verder de resultaten te bevatten van een (nul-)meting van de gehalten ijzer, nikkel en arseen en mogelijke andere verontreinigende of gevaarlijke stoffen die in de bodem en het grondwater op de diepte van de voorgenomen ondergrondse beluchting voorkomen;
- e) tijdige melding van toename van de concentraties van gevaarlijke en verontreinigende stoffen in de bodem en grondwater aan het college van GS van Zuid-Holland;
- f) melding van overschrijding van normen voor gevaarlijke en verontreinigende stoffen aan het college van GS van Zuid-Holland binnen 24 uur na constatering daarvan;

- g) bij overschrijding van vergunningsvoorwaarden worden door de vergunninghouder direct maatregelen getroffen om het effect van de overschrijding zo veel mogelijk te beperken en zo snel mogelijk wel weer te kunnen voldoen aan deze voorwaarden.

Als de vergunninghouder zich niet houdt aan de voorgeschreven vergunningsvoorwaarden of als blijkt dat genomen maatregelen om de effecten daarvan te beperken onvoldoende blijken te werken kunnen GS besluiten de ondergrondse beluchting stil te leggen. Dit kan geëffectueerd worden tot er een adequaat maatregelenpakket is dat wel zal kunnen leiden tot het voldoen aan de vergunningsvoorwaarden. Als dat niet mogelijk blijkt of na uitvoering daarvan niet leidt tot het alsnog voldoen aan de vergunningsvoorwaarden, kan GS besluiten tot definitieve intrekking van de vergunning voor ondergronds beluchten.

4. Open bodemenergiesystemen

4.1 Inleiding en relatie met het Bal

Typen bodemenergiesystemen

Voor de vergunningverlening van open bodemenergiesystemen zijn de provincies in het kader van de Omgevingswet het bevoegde gezag. Het gaat hier om systemen waarbij warmte en koude aan de bodem wordt toegevoegd, opgeslagen en onttrokken. Dit wordt toegepast voor de verwarming en koeling van gebouwen. Bij open bodemenergiesystemen is sprake van verplaatsing van grondwater. Gemeenten zijn het bevoegd gezag voor gesloten bodemenergiesystemen. In tegenstelling tot open bodemenergiesystemen wordt bij gesloten bodemenergiesystemen het grondwater zelf niet rondgepompt. Deze bodemenergiesystemen bestaan uit lussen (verticaal, horizontaal, spiraalvormig). Hierin circuleert een vloeistof, die de warmte of koude van het grondwater absorbeert. Meer informatie over bodemenergiesystemen is te vinden op de website <https://iplo.nl/thema/bodem/bodemenergie/>

Milieuregels voor een open bodemenergiesysteem in het Bal

Bodemenergiesystemen zijn bedrijfstak overstijgende activiteiten. Het aanleggen en het gebruiken van open bodemenergiesystemen zijn 'milieubelastende activiteiten'. In het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) staan hieromtrent de milieuregels. Een open bodemenergiesysteem heeft onder de Omgevingswet een omgevingsvergunning nodig.

Dit valt onder de milieubelastende activiteit

De aanleg en het gebruik van een open bodemenergiesysteem kan nadelige gevolgen hebben, zoals mogelijke bodemaantasting, wijzigingen in de grondwaterstand en aantasting van grondwaterkwaliteit. Het vooronderzoek, waarbij boringen worden uitgevoerd om te onderzoeken of de locatie geschikt is voor een bodemenergiesysteem, is onderdeel van deze activiteit. Onder deze milieubelastende activiteit valt ook het onderhouden en schoonspoelen van aangelegde open bodemenergiesystemen. Daarnaast valt onder het gebruik van een bodemenergiesysteem ook het opslaan van warmte in de bodem, zoals hoge temperatuuropslag.

Dit valt niet onder de milieubelastende activiteit

De regels van het Bal gelden niet voor geothermie, warmtelozingen en stadsverwarming. Dit zijn geen bodemenergiesystemen.

Deze milieuregels uit het Bal gelden

In artikel 3.20 van het Bal is opgenomen welke regels uit hoofdstuk 4 van het Bal van toepassing zijn. Zie de tabel hieronder voor een overzicht van de regels.

Paragrafen van Hoofdstuk 4 en 5 van het Bal

Paragraaf titel	Paragraaf Bal
Gesloten bodemenergiesysteem	4.111
Open bodemenergiesysteem	4.112

In deze situaties is een omgevingsvergunning vereist

Voor een open bodemenergiesysteem (OBES) is op grond van artikel 3.19, eerste lid, van het Bal een omgevingsvergunning vereist. Voor het lozen op het riool of via andere lozingsroutes van afvalwater welke tijdens de aanleg en het onderhouden vrijkomt is ook een omgevingsvergunning nodig op grond van artikel 3.3 van het Bal.

Informerende van het bevoegd gezag

In paragraaf 4.112 van het Bal is opgenomen welke informatie de initiatiefnemer moet aanleveren bij het bevoegd gezag. De indieningseisen voor een vergunningaanvraag staan in artikel 7.35 en 7.36 van de Omgevingsregeling. Aangezien de aanleg en het gebruik van open bodemenergiesystemen een vergunningplichtige activiteit is moet er te allen tijde nader informatie aangeleverd worden.

Welke regels en voorschriften nog meer gelden

Niet alle regels voor een bodemenergiesysteem staan in het Bal. Er kunnen ook regels staan in:

- Het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl), bijvoorbeeld energiebesparende maatregelen;
- Het omgevingsplan van de gemeente;
- De omgevingsverordening van de provincie;
- De waterschapsverordening van het waterschap, bijvoorbeeld regels voor lozingen op oppervlaktewater;
- een eventuele omgevingsvergunning.

Voor het verlenen van een omgevingsvergunning hanteert de Provincie Zuid-Holland aanvullend op de hiervoor genoemde wet- en regelgeving onderstaande uitgangspunten. Daarbij stimuleert Zuid-Holland het opstellen van bodemenergieprogramma's, zie hiervoor hoofdstuk 4.2.

De provincie hanteert de *Handreiking provinciale besluiten bodemenergiesystemen (BUM BE deel 1)* en de *Handhavings Uitvoerings Methode voor provinciale taken (HUM BE deel 1)* als leidraad voor haar besluitvorming en uitvoering. Deze documenten zijn ontwikkeld binnen SIKB-verband (Stichting Infrastructuur Kwaliteitsborging Bodembeheer), een netwerkorganisatie van overheden en bedrijfsleven. In de BUM wordt een opsomming gegeven van de informatie die door de aanvrager bij een vergunningaanvraag moet worden verstrekt.

Eis betreffende maximale temperatuur en thermische balans

Warmteopslag mag geen onaanvaardbare (micro) biologische of chemische gevolgen hebben die de veiligheid of gezondheid van mens en natuur in gevaar brengen. Bij welke temperatuur er negatieve effecten op de bodem en het grondwater optreden is voornamelijk niet duidelijk. Uit de monitoringsgegevens en onderzoek van bestaande open bodemenergiesystemen blijkt dat een infiltratietemperatuur tot maximaal 30°C nagenoeg geen invloed heeft op chemische processen of microbiologische activiteit. Bij open bodemenergiesystemen hanteert de provincie daarom in principe 30°C als maximale infiltratietemperatuur.

1. In artikel 4.1152 van het Bal is bepaald dat de temperatuur van het grondwater dat door een open bodemenergiesysteem in de bodem wordt teruggeleid ten hoogste 25°C bedraagt. De provincie staat echter pieken tot 30°C in de infiltratietemperatuur van het grondwater toe, mits de gemiddelde temperatuur van het infiltratiewater op koelingsmomenten niet hoger is dan 25°C; en
2. in de vergunning het koudeoverschot in de bodem niet wordt beperkt ten opzichte van de vergunningaanvraag, zolang uit de aanvraag blijkt dat het reëel benodigd is. Aangezien het om langjarige situaties gaat, is het vrijwel onmogelijk om voortdurend exact de vergunde balans of onbalans te handhaven. Er dient echter geen significante afwijking van de balans te zijn.

Een warmteoverschot wordt niet toegestaan. Ook hier geldt dat, gezien de langjarige aard van de situatie, het niet haalbaar is om altijd exact binnen de vergunde balans of onbalans te blijven, maar er dient wel te worden voorkomen dat er een significante afwijking optreedt.

Midden temperatuuropslag en Hoge temperatuur opslag

Als sprake is van Midden temperatuuropslag (boven 30°C) of Hoge temperatuur opslag (boven de 60°C), waarbij er mogelijk een warmteoverschot in de ondergrond optreedt, wordt door de provincie alleen een vergunning verleend als het een door de provincie geaccordeerde pilot betreft. Bij de goedkeuring van een pilot worden doorgaans aanvullende eisen gesteld, en dient de pilot een onderzoeksdoel te hebben.

Voor een open bodemenergiesysteem op basis van recirculatie wordt alleen een vergunning verleend als de stroming van het grondwater zo groot is dat geen gebruik gemaakt kan worden van een opslagsysteem.

Gebruik grondwater voor koeling

Voor het gebruik van grondwater voor koeling geldt het beleid inzake open bodemenergiesystemen.

Hoofdordeningsregel: gebruik van de watervoerende pakketten door open bodem energiesystemen

De provincie zet zich in voor energiebesparing en -opwekking in bestaand stedelijk gebied, zoals bij beheer en renovatie van woningen (verduurzaming voorraad), woningbouw en herstructurering van bedrijventerreinen, kantorenlocaties en glastuinbouw. Uit een inventarisatie van bestaande en (mogelijke) toekomstige bovengrondse en ondergrondse bouwwerken en infrastructuur, blijkt soms dat de ruimte in het eerste watervoerende pakket nu en in de toekomst voor verschillende functies, anders dan open bodemenergiesystemen, nodig is.

Indien in het eerste watervoerende pakket ook open bodemenergiesystemen zouden worden gerealiseerd, zou dat in de toekomst naar verwachting leiden tot negatieve beïnvloeding van andere functies.

In deze gebieden worden daarom geen vergunningen verleend voor open bodemenergiesystemen in het eerste watervoerende pakket.

De provincie stimuleert gemeenten voor deze gebieden bodemenergieprogramma's op te stellen (zie hoofdstuk 4.2).

In een dergelijk programma wordt onderbouwd op welke manier het grondwater gebruikt kan en mag worden voor bodemenergie.

Als er door Gedeputeerde Staten een bodemenergieprogramma is vastgesteld, wordt daarmee bij de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen rekening gehouden. Als in het programma integraal is afgewogen en geconcludeerd dat het eerste watervoerend pakket kan worden opengesteld, kan een open bodemenergiesysteem in dit watervoerende pakket worden vergund, mits het voldoet aan de randvoorwaarden zoals gesteld in het programma.

Hierdoor ontstaan er voor het verlenen van vergunningen aan open bodemenergiesystemen dus drie situaties, waarbij de informatiebehoefte en de onderbouwings-noodzaak achtereenvolgens toenemen:

1. buiten de stedelijke- en glastuinbouwgebieden,
2. binnen de stedelijke- en glastuinbouwgebieden in het tweede en derde watervoerende pakket,
3. binnen de stedelijke- en glastuinbouwgebieden in het eerste watervoerende pakket.

Voor situatie 2 geven Gedeputeerde Staten de voorkeur aan het opstellen van een bodemenergieprogramma.

In situatie 3 is dit noodzakelijk, aangezien Gedeputeerde Staten in principe geen bodemenergiesystemen willen toestaan in het eerste watervoerende pakket. Situatie 3 doet zich alleen voor indien er bij de maatschappelijke partners wensen bestaan voor het (deels) openstellen van het eerste watervoerende pakket.

Lozen van brakgrondwater op riolering bij aanleg en onderhoud van bodemenergiesystemen

Bij de aanleg en het onderhoud van open bodemenergiesystemen komt afvalwater vrij. Vooral de afvalwaterstromen bij het ontwikkelen en het onderhoud van open bodemenergiesystemen zijn omvangrijk, waardoor het vinden van een geschikte lozingsroute lastig kan zijn.

Voor nadere informatie hierover zie <https://iplo.nl/thema/water/afvalwater-activiteiten/afvloeiend-hemelwater-grondwater-ander-relatief/afvalwater-open-bodemenergiesystemen/>

4.2 Open bodemenergiesystemen in bodemenergieprogramma's Zuid-Holland

Aanleiding en kader

Bij de regulering van gesloten bodemenergiesystemen (GBES) en open bodemenergiesystemen (OBES) wordt bekeken of de locatie van de gewenste installaties op voldoende afstand van al bestaande bodemenergiesystemen is gelegen, om te voorkomen dat de nieuwe installaties de al bestaande bodemenergiesystemen qua energieopbrengst niet te veel negatief beïnvloeden (zogenoemde negatieve interferentie). Hierdoor ontstaat wat wel wordt genoemd 'organische groei' van bodemenergiesystemen.

Bij (her)ontwikkeling van stedelijke gebieden en glastuinbouwcomplexen kan drukte in de ondergrond ontstaan, onder andere doordat ontwikkelaars de verwarming en koeling van gebouwen op een duurzame manier willen regelen door middel van OBES. Uit ervaring is gebleken dat door ad hoc ruimtelijke schikking in het betreffende gebied (wanneer de vergunningaanvragen binnenkomen) niet het maximale vermogen qua warmte- en koudelevering van de installaties wordt gerealiseerd. Met andere woorden, de ondergrondse ruimte wordt voor bodemenergie niet doelmatig gebruikt. Een bodemenergieprogramma biedt een kans om de ondergrond zorgvuldig, dat wil zeggen doelmatig en duurzaam (met oog voor andere functies, natuurlijke en antropogene) te gebruiken. Het kan in die zin de opvolger zijn van de eerder gemaakte bodemenergieplannen.

Bodemenergieprogramma

Een bodemenergieprogramma is vooral nuttig voor nieuwe stedelijke of glastuinbouwontwikkeling, omdat daar de ondergrondse systemen veel makkelijker op een planmatige manier in de bodem kunnen worden aangebracht, dan in bestaand stedelijk gebied. Ook heeft de nieuwe bebouwing een relatief lage warmtevraag. Wanneer ervoor stedelijke en glastuinbouwontwikkeling *geen* programma zou worden gemaakt, is er een gerede kans dat de ondergrond voor bodemenergiesystemen niet zorgvuldig wordt gebruikt. In het slechtste geval zouden er minder bodemenergiesystemen kunnen worden geplaatst.

De te plaatsen bodemenergiesystemen kunnen eventueel worden geschakeld tot een lage-temperatuurnetwerk. (Hier worden door de provincie een aantal pilots mee uitgevoerd.)

Als alternatief voor een dergelijk warmtenet in de ondergrond kan een gemeente ook kiezen voor een netwerk met een midden- of hoge temperatuur. Deze laatste netwerken lenen zich echter meer voor aanleg in bestaand stedelijk gebied, vanwege de hogere warmtevraag in dit type gebied, en het feit dat in deze fysieke leefomgeving slechts kleine ingrepen mogelijk zijn.

Als gevolg van de inwerkingtreding van de Omgevingswet is de grondslag voor het vaststellen van gemeentelijke verordeningen voor zogeheten interferentiegebieden bodemenergie, komen te vervallen. Dit betekent dat het aanwijzen en wijzigen van interferentiegebieden door gemeenten na de overgangsperiode moet plaatsvinden in het omgevingsplan. Voor dit interferentiegebied kan dan een programma in de vorm van een bodemenergie-gebiedsprogramma worden opgesteld.

Tijdens de overgangsfase geldt dat een gemeente een interferentiegebied op basis van het omgevingsplan kan aanwijzen en wijzigen, óf wanneer voor het betreffende gebied al wél een verordening geldig was en nog geldig is, de gemeente voor dit interferentiegebied ook een bodemenergieprogramma op basis van de verordening kan opstellen.

Dit kan als apart product of als onderdeel van een ander beleidskader in bijvoorbeeld een gemeentelijk ondergrondprogramma of gemeentelijk energieprogramma.

In een bodemenergieprogramma wordt voor een gebied waar ondergrondse drukte met bodemenergiesystemen wordt verwacht, het ruimtegebruik voor OBES en GBES beschreven,

bijvoorbeeld door het gebruik van zones (horizontaal) en het gebruik van bepaalde bodempakketten (verticaal). Een dergelijk programma kan door de gemeente in samenwerking met de provincie, met assistentie van een technisch adviesbureau, worden opgesteld.

Voor het opstellen van bodemenergieprogramma's moet de bovengrondse vraag naar warmte- en koude van het betreffende gebied bekend zijn. In het verleden bleek het detailniveau van bestemmingsplannen te laag om deze vraag goed te kunnen bepalen, en sloten toenmalige bodemenergieplannen aan op een uitwerking van (een deel van) het bestemmingsplan in de vorm van een bouwplan of stedenbouwkundig plan. Ook een bodemenergieprogramma kan aansluiten op dergelijke plannen.

Het opstellen van een programma voor bodemenergie is een hoop werk. In dit verband bleek uit een evaluatie van de afgelopen tien jaar dat het, vanaf een gebied van 20 tot 30 hectare, het zinvol is voor een gemeente om samen met de provincie - als bevoegde gezag voor OBES - een plan voor de ordening van bodemenergiesystemen op te stellen. Dit geldt voor een gebied van maximaal ongeveer 100 hectare). De 20-30 hectare en 100 hectare zijn ervaringsgetallen en dienen niet als harde normen.

Idealiter is het plangebied een gebied waarbij de ontwikkelingen ondergronds aaneengesloten zijn. Omdat dit in de praktijk lastig definieerbaar is, is vooronderzoek (quickscan) belangrijk. Zo besloot een gemeente voor een gebied eerst wel een bodemenergieprogramma te gaan maken, maar na het verkrijgen van extra informatie bleken de ontwikkelingen zich in het beoogde plangebied toch te verspreiden voor te doen. Hierdoor stond de benodigde inspanning voor het opstellen van een programma niet in verhouding tot de verwachte voordelen.

Uitgangspunt van een bodemenergieprogramma is de bovengrondse vraag naar warmte en koude. Het bodemenergieprogramma moet daarom goed aansluiten op het gemeentelijke warmteprogramma. Daarbij kan ook worden nagedacht over de ordening tussen de verschillende bodemenergiesystemen en andere functies, zoals zoetwateropslag en drinkwaterwinning. Omdat elke omgeving en elke bodem uniek is wordt elk bodemenergieprogramma afzonderlijk op- en vastgesteld.

Het bodemenergieprogramma is inhoudelijk vormvrij. Omdat een plan raakt aan zowel de belangen van de desbetreffende gemeente, de provincie en die van derden, is een goede en vroegtijdige afstemming tussen de betrokken overheden belangrijk.

Onder de Omgevingswet betreft een bodemenergieprogramma een zogenoemd vrijwillig programma, waarbij de gemeente het initiatief neemt voor een dergelijk programma, en na opstelling vervolgens door haar bestuur laat vaststellen. Hierbij verankert de gemeente de doorwerking naar de vergunningverlening van gesloten bodemenergiesystemen in het omgevingsplan.

Een dergelijk bodemenergieprogramma heeft daarna echter nog geen doorwerking naar de vergunningverlening voor *open* bodemenergiesystemen door de provincie. Daarom moet de provincie Zuid-Holland het bodemenergieprogramma op basis van het in de beleidsregel aangegeven beleid vaststellen, voor zover het haar bevoegdheden betreft. Zo draagt ze er namelijk zorg voor, dat het programma ook doorwerkt naar haar vergunningverlening van open bodemenergiesystemen.

Eventueel kan een bodemenergieprogramma ook privaat worden ontwikkeld. Wanneer een stedelijke ontwikkeling door één gebiedseigenaar wordt geïnitieerd, is een publiek omgevingsprogramma weinig zinvol. In de praktijk blijkt een eigenaar dan zelf een plan voor bodemenergie te maken en uit te voeren.

Beleidsregel Open bodemenergiesystemen in een bodemenergieprogramma 2026

Artikel I Begripsbepalingen

In dit beleid wordt verstaan onder:

- a) Bodemenergieprogramma: een programma waarin wordt aangegeven hoe de bodem in een plangebied doelmatig en duurzaam kan worden benut voor de aanleg en het gebruik van bodemenergiesystemen en eventuele andere functies;
- b) Bodemenergieplan: een plan dat voor de inwerkingtreding van de Omgevingswet is vastgesteld, waarin is aangegeven hoe de bodem in een plangebied op een doelmatige en duurzame manier kan worden benut voor de aanleg en het gebruik van bodemenergiesystemen, evenals voor eventuele andere functies;
- c) Bufferzone: gebied rond het plangebied bodemenergie, waarin bij ondergrondse ontwikkelingen rekening moet worden gehouden met de bestaande en geplande, vergunde en gemelde bodemenergiesystemen in het gebied;
- d) Complexe bedrijven: bedrijven die de milieubelastende activiteiten verrichten als bedoeld in afdeling 3.3 van het Ba;
- e) Congestieverzachting: de vermindering van potentiële netcongestie door het gebruik van bodemenergie waardoor gebouwen voor hun temperatuurregeling minder elektriciteit nodig hebben;
- f) Gebruiksregel: in een bodemenergieprogramma opgenomen regel gericht op het lokale gebruik van de bodem in het plangebied.
- g) Gesloten bodemenergiesysteem: een bodemenergiesysteem met een gesloten circuit van leidingen;
- h) Innovatief bodemenergiesysteem: een open bodemenergiesysteem dat in tegenstelling tot een regulier open bodemenergiesysteem deels onbekende gevolgen en effecten heeft, en waarvoor nog regelgeving moet worden ontwikkeld;
- i) Interferentiegebied: een gebied waar door de gemeente negatieve interferentie van bodemenergiesystemen wordt verwacht, en in het omgevingsplan kan worden vastgesteld. Voor een dergelijk gebied kan beleid in een bodemenergieprogramma worden geformuleerd.;
- j) Omgevingsvergunning: vergunning verband houdende met de aanleg en het gebruik van een open bodemenergiesysteem;
- k) Onderzoekgebied bodemenergie: een gebied waarin de effecten van voorziene bodemenergiesystemen, open- en gesloten systemen, in het plangebied worden onderzocht zodat er onderbouwd voor een bepaalde ruimtelijke ordening kan worden gekozen;
- l) Open bodemenergiesysteem: systeem waarbij grondwater wordt onttrokken en na gebruik in de bodem wordt gebracht ;
- m) Plangebied bodemenergie: gebied waar het bodemenergieprogramma betrekking op heeft;
- n) Quicksan: scan om te bepalen of het maken van een bodemenergieprogramma nuttig is;
- o) *REGIS*: regionaal geohydrologisch informatiesysteem;
- p) Restrictiegebied voor bodemenergie: een gebied waar geen nieuwe bodemenergiesystemen in het eerste watervoerende pakket mogen worden geplaatst, behalve als voor dit gebied door de provincie is ingestemd met een bodemenergieprogramma;
- q) Watervoerend pakket: bodemlaag waarin relatief veel water aanwezig is en die aan de boven- en onderzijde begrensd wordt door ondoorlatende lagen, of aan de bovenzijde wordt begrensd door een vrije waterspiegel.

Artikel II Toepassingsbereik

Deze beleidsregel is van toepassing op

- (a) het opstellen en uitvoeren van bodemenergieprogramma's,

- (b) vastgestelde bodemenergieplannen voor zover het de uitvoering betreft,
- (c) vergunningverlening van bodemenergiesystemen op basis van een bodemenergieprogramma ("plan") dat door Gedeputeerde Staten is vastgesteld.

Artikel III Inhoud van een Bodemenergieprogramma

Gedeputeerde Staten kunnen een bodemenergieprogramma vaststellen. Dit plan geeft inzicht in:

- a) de grootte van het plangebied (eventuele deelgebieden) inclusief eventuele bufferzones en de grootte van het onderzoekgebied;
- b) de verwachte warmte/koude en ondergrondse ruimtevrage in het plangebied;
- c) de samenstelling van de ondergrond (met name de watervoerende pakketten) en in hoeverre deze in de vraag naar warmte en koude kan voorzien;
- d) de (toekomstige) andere belangen die in en rond het plangebied mogelijk invloed ondervinden van de installatie van bodemenergiesystemen in het plangebied, alsmede de daarbij betrokken bevoegde gezagen;
- e) de aard en de grootte van de invloed op de in onderdeel (d) bedoelde belangen bij uitvoering van het bodemenergieprogramma;
- f) een grafische weergave van het ruimtebeslag van de gekozen typen bodemenergiesystemen en de ordening (of verbinding) hiervan ten opzichte van elkaar, en ten opzichte van andere functies;
- g) of bodemenergiesystemen in restrictiegebied zullen worden geïnstalleerd;
- h) hoe de betrokken overheden omgaan met situaties waarin een te plaatsen bodemenergiesysteem niet aan de gekozen ordening kan voldoen.

Artikel IV Vergunningverlening

Bij de beslissing op een aanvraag om een omgevingsvergunning voor een systeem

- a) binnen een plangebied bodemenergie, wordt alleen een vergunning verleend indien de aanvraag voldoet aan het desbetreffende door Gedeputeerde Staten vastgestelde bodemenergieprogramma;
- b) in een bufferzone van een plangebied bodemenergie, wordt alleen een vergunning verleend indien is aangetoond dat het bodemenergiesysteem de uitvoering van het naburige door Gedeputeerde Staten vastgestelde bodemenergieprogramma niet nadelig beïnvloedt;
- c) in afwijking van a) en b) mag van het vastgestelde bodemenergieprogramma worden afgeweken wanneer Gedeputeerde Staten met een voorstel daartoe hebben ingestemd.

Artikel V Procedures & uitvoering

1. Gedeputeerde Staten nemen alleen gemeentelijke bodemenergieprogramma's in behandeling indien:
 - a) Het nut van een bodemenergieprogramma uit een quickscan is gebleken;
 - b) Bij de opstelling alle belanghebbende (onderdelen van) overheden zijn betrokken;
 - c) Burgemeester en wethouders van de betreffende gemeente het plan hebben vastgesteld.
2. Indien een vergunningaanvraag in een plangebied betrekking heeft op een bodemenergiesysteem in:
 - (a) het eerste watervoerende pakket in een restrictiegebied: dan wordt de vergunningverlening voorbereid met toepassing van afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.
 - (b) het tweede of derde watervoerende pakket waarvan het op voorhand duidelijk is dat de effecten van het open bodemenergiesysteem op de omgeving acceptabel zijn: dan wordt de vergunningverlening voorbereid met toepassing van titel 4.1 van de Algemene wet bestuursrecht.

3. Indien een gemeente een bodemenergieprogramma heeft vastgesteld, gaat de provincie ervan uit dat, indien bij uitvoering van het programma het plaatsen van het open bodemenergiesysteem in private grond niet mogelijk blijkt, de betreffende gemeente meewerkt aan het plaatsen van het open bodemenergiesysteem in publieke grond.
4. Bij ontvangst van een aanvraag voor een omgevingsvergunning voor een bodemenergiesysteem binnen het plangebied van een door Gedeputeerde Staten vastgesteld bodemenergieprogramma, wordt de vergunningaanvrager van het betreffende bodemenergieprogramma op de hoogte gesteld, behalve indien uit de aanvraag blijkt dat de aanvrager al van dit programma op de hoogte is.

ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING

Artikel 1 Begripsbepalingen

Lid a: Bodemenergieprogramma's; deze kunnen alleen op gesloten systemen betrekking hebben, indien open bodemenergiesystemen onderbouwd worden uitgesloten.

Lid d: Congestieverzachting: In het nationale Prioriteitskader Elektriciteit (12-12-2025), dat is opgesteld om verstandig met de netcongestie om te gaan, wordt bodemenergie als congestieverzachter aangemerkt (bij de netbeheerder elektriciteit vanaf een bepaalde hoeveelheid kW).

Lid f: Innovatief bodemenergiesysteem: een systeem dat in tegenstelling tot een regulier systeem deels onbekende gevolgen en effecten heeft, waardoor deze de voor een bodemenergieprogramma de te verrichten effectberekeningen kunnen verstoren. Wanneer het betreffende type innovatieve systeem goed is uitgetest, en haar gevolgen en effecten in kaart te brengen zijn, kan dit type voortaan als regulier open bodemenergiesysteem worden opgevat.

Lid g: Interferentiegebied; met het ingaan van de Omgevingswet is de grondslag voor het vaststellen van gemeentelijke verordeningen voor zogeheten interferentiegebieden bodemenergie (werkingsgebieden), komen te vervallen. Dit betekent dat het aanwijzen en wijzigen van interferentiegebieden door gemeenten sinds het ingaan van de Omgevingswet moet plaatsvinden via het omgevingsplan. Voor dit interferentiegebied *kan* dan een bodemenergieprogramma worden opgesteld.

Wanneer voor het betreffende gebied al wél een verordening geldig was en nog geldig is, kan de gemeente voor dit verordeningengebied ook een bodemenergieplan (vrijwillig programma) opstellen.

Lid i: Open bodemenergiesysteem; hierbij wordt uitgegaan van de definitie die daarvoor in het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal) is aangegeven. Het betreft hier een regulier systeem met een gemiddelde temperatuur tot 25 graden Celsius.

Lid n: Restrictiegebied: Het gaat hier om het stedelijk gebied, inclusief grote buitenstedelijke bouwlocaties plus het glastuinbouwgebied, zoals deze respectievelijk in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Omgevingswet) en de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening zijn gedefinieerd.

Artikel II Toepassingsbereik

(a) Deze beleidsregel is van toepassing op bodemenergieprogramma's voor open bodemenergiesystemen binnen en rond de gebieden waar bodemenergieprogramma's voor zijn gemaakt (plangebied plus bufferzones) en die door Gedeputeerde Staten zijn vastgesteld. Het aantal regels is zo beperkt mogelijk gehouden.

Een bodemenergieprogramma heeft tenminste betrekking op bodemenergiesystemen, en kan op open systemen, op gesloten systemen of op beide betrekking hebben. Voor de gesloten systemen is de gemeente doorgaans het bevoegd gezag. Tevens kan een bodemenergieprogramma op andere

functies, zoals hemelwateropslag, betrekking hebben. In dat geval moet het betreffende bevoegd gezag (in dit geval het waterschap) met het plan instemmen, en dus actief bij het opstellen van het plan worden betrokken.

(b) De provincie vindt het belangrijk dat bodemenergieprogramma's goed worden uitgevoerd (zie artikel V lid 3). Het uitvoeren van bodemenergieprogramma's (plannen) neemt doorgaans jaren in beslag.

(c) Doordat de provincie in principe voor het plangebied alleen omgevingsvergunningen verleent die aan het bodemenergieprogramma voldoen, zal de vergunningaanvraag hieraan worden getoetst. Indien de aanvraag daarin past zal de vergunning, op dit onderdeel, niet geweigerd worden. Dit laat onverlet, dat de vergunning nog wel kan worden geweigerd wegens het niet voldoen aan de overige reguliere vergunningvereisten. De provincie blijft tevens bevoegd gezag voor gesloten bodemenergiesystemen die onderdeel zijn van zogeheten complexe bedrijven. Het aantal gevallen waarin de provincie het bevoegd gezag is geworden, is zo klein, dat het niet zinvol is om daar in deze beleidsregel aandacht aan te besteden. Bij voorkoming zal worden bekeken, hoe het betreffende systeem het beste in het bodemenergieprogramma kan worden opgenomen (deze beleidsregel wordt dan naar analogie toegepast).

Artikel III Inhoud van een bodemenergieprogramma

Lid 1: Het opstellen van een bodemenergieprogramma

Wanneer uit de quickscan blijkt, dat het maken van een bodemenergieprogramma nuttig is, is eerst een gebiedsgericht onderzoek nodig, waarbij beschikbare omgevingsinformatie (zoals aanwezig in warmteprogramma's) wordt verzameld. Hierbij wordt eerst de potentiële vraag naar - en aanbod van - bodemenergie kwantitatief in kaart gebracht door middel van een inventarisatie. Daarnaast worden alle en mogelijk te kennen toekomstige belangen in het gebied in beeld gebracht (economische, archeologische etc.).

Vervolgens worden, om het aanbod bij de vraag te laten aansluiten, de effecten van systeemconfiguraties ingeschat. De plaatsing van systemen ten opzichte van elkaar wordt hierbij - indien nuttig - gevarieerd. Tenslotte worden doorgaans, afhankelijk van bijvoorbeeld de hoeveelheid systemen en de grootte van het plangebied, de gevolgen (bijv. veranderde grondwaterstromen) en de effecten op de bestaande en toekomstige belangen in beeld gebracht. De berekeningen kunnen worden uitgevoerd door een technisch adviesbureau.

Door deelname van belanghebbenden aan de begeleiding van het onderzoek, kan draagvlak voor een optimale configuratie ontstaan. Indien een onderbouwde afweging van bodemenergie met andere (toekomstige) functies moet worden gemaakt, kunnen ook belanghebbenden bij andere functies dan bodemenergie zijn inbegrepen, zodat ook een onderbouwde afweging van bodemenergie met andere (toekomstige) functies kan worden gemaakt. Hierbij kan de uitkomst zelfs zijn, dat er in het betreffende gebied geen open systemen, maar alleen gesloten systemen gewenst zijn, of dat überhaupt geen bodemenergiesystemen gewenst zijn. Met andere woorden, er is sprake van maatwerk.

Tenslotte wordt er aandacht besteed aan hoe in het programma op veranderende omstandigheden kan worden ingespeeld, zodat dit voor de belanghebbenden duidelijk is. Dit betekent ook dat een bodemenergieprogramma op basis van een *groeimodel* kan worden gemaakt. Hierbij is de warmte/koudevraag eerst maar voor een deel van het plangebied bekend. In de jaren daarna moet dan de warmte/koudevraag van de overige delen van het plangebied bekend worden, waarna het gehele programma hierop moet worden aangepast. Hierover moeten initieel wel procesafspraken worden gemaakt.

Soms gaat het bij bodemenergieprogramma's om nieuwe locaties. In Zuid-Holland zal het vaak gaan om gebieden die al grotendeels zijn ingericht, en waar al vele functies zijn gelokaliseerd, waardoor inpassing van nieuwe functies gecompliceerd is. De provincie neemt aan de begeleiding van het onderzoek deel, en brengt haar belangen en deskundigheid tijdens deze overleggen in. In artikel IV wordt in lid 1 een aantal onderwerpen genoemd, waarvan Gedeputeerde Staten het belangrijk vinden dat daaraan in het programma aandacht wordt besteed:

a) De grootte van het plangebied (eventuele deelgebieden) en het onderzoekgebied

Voor een bodemenergieprogramma wordt een gebied gekozen dat zoveel mogelijk een geografische/ geohydrologische eenheid vormt (woonwijk, bedrijventerrein begrensd door kanaal). Deze keuze wordt toegelicht, en er wordt aangegeven hoe groot dit gebied is (en hoe groot eventuele deelgebieden zijn).

Voor het onderzoek wordt een groter gebied in beschouwing genomen dan het plangebied (het zogeheten onderzoeksgebied), om de gevolgen voor belangen die grenzen aan het plangebied, ook in kaart te brengen.

Uit een evaluatie van de afgelopen tien jaar bleek, dat de grootte van het plangebied vanaf 20-30 hectare voldoende de moeite waard is, om als gemeente samen met de provincie - als het bevoegde gezag voor open systemen - een plan voor ordening van bodemenergiesystemen op te stellen (met een maximum van ongeveer 100 hectare). De genoemde hectares zijn ervaringsgetallen en geen harde normen.

b) De verwachte vraag naar energie en in hoeverre de bodem hierin kan voorzien

Hierbij wordt de potentiële vraag naar warmte/koude en ondergrondse ruimte kwantitatief in kaart gebracht door middel van een inventarisatie van zowel de huidige bebouwing/functies, als (voor zover bekend) toekomstige bebouwing/functies en infrastructuur.

Wanneer op basis hiervan het bodemenergieprogramma wordt gemaakt, kan deze vraag – bij het niet tijdig uitvoeren van het bodemenergieprogramma veranderen - waardoor het plan moet worden aangepast.

Dit pleit voor het plannen van systeemlocaties of warmte/koudezones met een beperkt oppervlak. De bodemenergieprogramma's die tot nu toe gemaakt zijn, beslaan dan ook niet meer dan enkele vierkante kilometers.

Wanneer in (delen van) het plangebied open systemen ongewenst zijn, is het overigens vanuit vergunningsverleningsoogpunt vaak noodzakelijk, om het desbetreffende plan met deze notie vast te stellen (behalve wanneer dat deel van het plangebied door slechts een projectontwikkelaar wordt ontwikkeld). Omgevingsvergunningen voor open systemen kunnen dan namelijk op locaties waar andere functies zijn gepland, worden geweigerd.

c) De samenstelling van de ondergrond (met name de watervoerende lagen) en in hoeverre deze in de vraag naar warmte en koude kan voorzien

Het potentiële aanbod qua warmte/koude-opslag kan in kaart worden gebracht op basis van de omvang van de grondwaterpakketten en de bruikbaarheid van deze pakketten voor het gebruik voor bodemenergie (bijv. het chloridegehalte). De bodemopbouw kan aan de hand van een geohydrologische schematisering worden weergegeven, met onder andere de kD en c-waarden en de hoogte van het maaiveld ten opzichte van NAP. Naast informatie uit boorbeschrijvingen kan hierbij ook informatie uit de Basis Registratie Ondergrond (BRO) en modellen als REGIS

worden gebruikt.

Zo nodig kan aanvullend bodemonderzoek worden uitgevoerd. Een eerste boring is kostbaar (enkele tonnen), maar kan in specifieke gevallen nuttig zijn, bijvoorbeeld als er een flink aantal bodemenergiesystemen in een watervoerende laag is gepland, waarbij het onbekend is of de afsluitende laag daarboven wel voldoende dik is (hoe groter het aantal geplande installaties, hoe nuttiger). Als de eerste boring succesvol is, kan het boorgat voor monitoring worden gebruikt, of kan de boring worden verbreed om als bron te kunnen fungeren. Doorgaans wordt een eerste boring door een bedrijf betaald, als onderdeel van een groter project. Soms betaalt een overheid mee aan een eerste boring.

Ook is de voor het systeem en leidingwerk beschikbare hoeveelheid ruimte direct onder het maaiveld van belang. Daarbij kan in beeld worden gebracht in hoeverre de gemeente, voor de aanleg van bronnen en leidingen, openbare ruimte ter beschikking wenst te stellen. In reconstructiegebieden is het belangrijk om het herschikken van kabels en leidingen als onderdeel in het betreffende reconstructieplan op te nemen, om ruimte 'vrij te spelen'.

d) De (toekomstige) belangen die in en rond het plangebied mogelijk invloed ondervinden van de installatie van systemen in het plangebied

1. (Cultuurhistorische) bebouwing en bovengrondse infrastructuur

Het gaat hierbij om een beschrijving van de bestaande en toekomstige bebouwing (inclusief kassen) waarbij aandacht wordt besteed aan garages, aanbouwen en schuren, met daarbij een beschouwing van de funderingen. Indien sprake is van gevoelige bebouwing wat betreft verzakking of aantasting van funderingen), dan kunnen deze grafisch worden weergegeven.

2. Infrastructuur

Het gaat hierbij om een beschrijving van de bestaande en toekomstige ondergrondse infrastructuur. Het betreft werken als tunnels en ondergrondse parkeergarages, maar ook kabel- en leidingstroken, omdat die een belemmering kunnen vormen voor de aanleg van leidingen en bronnen. Voor trein/tramtracés is het van belang dat bij de toepassing van het bodemenergieprogramma contact wordt opgenomen met de eigenaar hiervan. Omdat de exacte bronlocaties nog niet bekend zijn, gaat het hier om de hoofdbebouwing en infrastructuur. Bij de uiteindelijke vergunningverlening moeten deze zaken in detail in beeld worden gebracht.

3. Beschermde gebieden (natuur, landbouw, recreatie, grondwaterbeschermingsgebieden en drinkwaterwinning, waterkeringen)

Op basis van de Nationale natuurbeschermingsregelgeving en het Provinciaal omgevingsbeleid zijn toepassingen van bodemenergiesystemen uitgesloten (zie de bijlage van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening), tenzij daarvoor door Gedeputeerde Staten een vergunning of ontheffing is verleend:

- In 'grondwaterbeschermingsgebieden voor drinkwaterwinning'. Hier wordt bodemenergie niet toegestaan, zodat de desbetreffende gebieden van het plangebied kunnen worden uitgesloten. Ook moet *naast* het plangebied met de belangen van het beschermingsgebied rekening worden gehouden.
- In het NatuurNetwerk Nederland (voorheen Ecologische Hoofd Structuur).
- In Werelderfgoed (Cultuurhistorische waarden) en
- In waardevolle cultuurhistorische landschappen, de zogeheten Kroonjuwelen (bijvoorbeeld de Kagerplassen).

Verder kan, vanwege de (recreatieve en andere) belangen in het plangebied, het aanwezige (toekomstige) oppervlaktewater worden aangegeven.

4. Bestaande grondwateronttrekkingen en retourneringen

Het gaat hierbij om een beschrijving van de systemen die permanent dan wel langdurig tijdelijk grondwater gebruiken of infiltreren, op basis van gegevens uit het Landelijk Grondwaterregister (LGR) en een inventarisatie van eventuele brijnlozingen in het desbetreffende gebied. Hierbij kan het toekomstig grondwatergebruik worden ingeschat, waaronder het gebruik door de aanwezige (of al geplande) bodemenergiesystemen of opslagsystemen voor neerslagwater (Urban Waterbuffers). Zo kan per grondwatergebruiker het soort onttrekking, het maximale uur-, dag-, maand- en jaardebiet, het watervoerende pakket waaruit wordt onttrokken of wordt geïnfilterd, evenals de locatie worden vermeld. In geval van langdurige onttrekkingen wordt nagegaan hoe lang en in welke mate de onttrekking nog in werking is.

5. Grond(water) verontreinigingen

Het gaat hier om een inventarisatie van de aanwezige grond(water)verontreinigingen in de deklaag en de watervoerende pakketten, inclusief niet-gesprongen explosieven onder andere op basis van gegevens van *bodemloket.nl*. Indien in de nabije toekomst veranderingen in de verontreiniging wordt verwacht (zoals saneringen), wordt dit aangegeven.

6. Archeologische en aardkundige waarden

Het gaat hier om een inventarisatie van deze aanwezige waarden in de deklaag en de watervoerende pakketten, onder ander op basis van de Cultuurhistorische kaart van Zuid-Holland.

7. Overige belangen

In sommige gevallen kunnen ook andere dan de bovenstaande belangen in een gebied spelen, bijvoorbeeld begraafplaatsen.

Verder kunnen - indien van toepassing - de bevoegde gezagen voor deze belangen worden aangegeven.

e) De aard en de grootte van de invloeden op deze belangen bij de uitvoering van het bodemenergieprogramma

Het gaat hier om de gevolgen voor:

- 1. (Cultuurhistorische) bebouwing en infrastructuur** (constructief, architectonisch), zoals zettingen en opbarstingen die kunnen optreden door onttrekking en retournering van grondwater en polderbemalingen. Deze worden beschouwd op basis van de stijgingen en dalingen van grondwaterpeilen.
- 2. Ondergrondse infrastructuur** die kunnen optreden door onttrekking en retournering van grondwater (bijv. paalrot). Deze worden beschouwd op basis van de geaccumuleerde maximale grondwaterstands- en stijghoogteverlagingen plus de berekende (maximale) zettingen/zettingsverhangen.
- 3. Beschermde gebieden (natuur, landbouw, recreatie, grondwaterbeschermingsgebieden voor drinkwaterwinning)** door toedoen van de optredende effecten (maximale grondwaterstand verlagingen en verhogingen en hydrothermische veranderingen). Voor het gebied met hydrologische beïnvloedingslijnen kan worden vastgesteld of hier natuurgebieden, zoals Natura 2000-gebieden, voorkomen en zo ja, of hier beschermde flora en fauna voorkomt die gevoelig is voor de berekende maximaal te verwachten freatische grondwater- en stijghoogteveranderingen.

4. **Bestaande grondwateronttrekkingen en retourneringen** door toedoen van het maximale hydrologische en hydrothermische effect van de bodemenergiesystemen binnen het invloedsgebied.
5. **Grond (water)kwaliteit** (inclusief zoet/brakwater-grensvlak) door toedoen van menging of (hydrothermische) verontreiniging van het grondwater.
6. **Archeologisch waardevolle objecten en aardkundige waarden** door toedoen van hydrologische en hydrothermische effecten van bodemenergiesystemen. Deze worden beschouwd op basis van de maximale grondwaterstands- en stijghoogteverlagingen en zettingen en eventuele veranderingen in de grondwaterkwaliteit.
7. **Overige belangen** (als bijvoorbeeld waterkeringen) ten gevolge van hydrologische en hydrothermische effecten door de bodemenergiesystemen.

Hierbij kan worden aangegeven welke maatregelen worden genomen om deze risico's te verminderen, en of er bij de diverse invloeden sprake is van norm onder- of overschrijding.

f) Een grafische weergave van het gezamenlijke ruimtebeslag van de gekozen typen bodemenergiesystemen en hun ordening

Het doel van een bodemenergieprogramma is om de bodem zo doelmatig mogelijk voor (in ieder geval) bodemenergie te gebruiken. Bij de keuze voor de ordening van functies wordt daarom de onderbouwing, waarom met deze ordening de bodem het meest doelmatig & duurzaam wordt gebruikt, van belang geacht. Na ontvangst van het plan wordt het hierop beoordeeld. Ook wordt gekeken of het plan eventueel op enig punt strijdig is met overig provinciaal beleid.

Het is van belang om de ordening van bodemenergiesystemen op kaart vast te leggen, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen enerzijds gesloten systemen, waarvoor gemeenten hoofdzakelijk bevoegd gezag zijn en anderzijds open systemen, waarvoor Gedeputeerde Staten bevoegd gezag zijn (doubletsystemen, monobronnen, recirculatiesystemen). De ordening zorgt ervoor dat de ondergrond zo doelmatig & duurzaam mogelijk wordt gebruikt, maar kan wel beperkingen opleveren voor het gebruik van percelen. Een onderbouwing van de ordening is daarom belangrijk, zodat zij voor belanghebbenden goed uit te leggen is.

Bij steeds meer gemeenten bestaat belangstelling om zogeheten collectief gebied dekkende systemen aan te leggen. Het gaat daarbij om individuele of collectieve systemen (bijvoorbeeld in een appartementencomplex) die door middel van een ringleiding of anderszins worden verbonden tot een lage-temperatuur-netwerk. Hierbij is het nuttig om kwantitatief te onderbouwen, wat hiervan het voordeel is ten opzichte van stand-alone-systemen. Wanneer de gemeente een dergelijke complex systeem wil laten aanleggen, en dit in een warmteplan of anderszins door haar wordt aangegeven (een zogeheten collectiviteitseis), kan de provincie Zuid-Holland dit als onderdeel van het programma vastleggen en kan daarna de Omgevingsdienst Haaglanden hier bij haar vergunningverlening rekening mee houden.

Overigens is het voor de betrokken partijen van belang zich te bezinnen op een combinatie met regeneratiebronnen, aangezien extra bronnen/installaties het functioneren van bodemenergiesystemen sterk kunnen verbeteren. Indien regeneratiebronnen een bevoegd gezag kennen dat *niet* bij het opstellen van het programma is betrokken, kunnen er in het bodemenergieprogramma geen gebruiksregel(s) voor worden opgenomen.

g) Of bodemenergiesystemen in restrictiegebieden zullen worden geïnstalleerd

Uit een inventarisatie van bestaande en (mogelijke) toekomstige bovengrondse en ondergrondse bouwwerken en infrastructuur, blijkt regelmatig dat de ruimte in het stedelijk en

glastuinbouwgebied in eerste watervoerende pakket nu en in de toekomst voor verschillende functies, anders dan 'open' bodemenergie, nodig is.

Indien in het eerste watervoerende pakket ook open bodemenergiesystemen zouden worden gerealiseerd, zou dat in de toekomst naar verwachting leiden tot negatieve beïnvloeding van andere functies.

Daarom worden in het stedelijk en glastuinbouwgebied in Zuid-Holland als restrictiegebied gezien. Open bodemenergiesystemen dienen in principe dieper dan het eerste watervoerende pakket te worden geplaatst, en aanvragen voor het eerste watervoerende pakket worden dan geweigerd.

Wanneer bij het maken van een bodemenergieprogramma bij de betreffende gemeente(n) wensen leven voor het (deels) openstellen van het eerste watervoerende pakket, en alle belangen zijn geduid, is er voldoende informatie beschikbaar om de benutting van *alle* watervoerende pakketten voor bodemenergie af te wegen, inclusief het eerste pakket. Deze afweging kan dus leiden tot een uitzondering op de regel dat in het eerste watervoerende pakket geen bodemenergiesystemen worden gepland. Vanwege potentiële omgevingseffecten dient een aanvraag voor een bodemenergiesysteem in het eerste watervoerende pakket wél het zogeheten uitgebreide vergunningentraject te doorlopen, in tegenstelling tot aanvragen van vergunningen in diepere watervoerende pakketten.

- h) Hoe de betrokken overheden omgaan met situaties waarin een te plaatsen bodemenergiesysteem niet aan de gekozen ordening kan voldoen*

Binnen het plangebied kan van het programma worden afgeweken, indien het bevoegd gezag met een voorstel daartoe instemt. Het gaat hierbij om een afwijkings-voorstel dat door de gemeente en/of initiatiefnemer aan de provincie wordt voorgelegd. Er wordt alleen een omgevingsvergunning verleend als is aangetoond dat het voorstel de uitvoering van een de rest van het programma niet nadelig beïnvloedt. Ook hier geldt, dat wat nadelige beïnvloeding omvat, maatwerk is.

Artikel IV Vergunningverlening

Lid 1: Weigeringsgronden Omgevingsvergunning op basis van een bodemenergieprogramma, dat door GS is vastgesteld.

- a) De weigeringsgronden voor een omgevingsvergunning zijn opgenomen in artikel 5.18 van de Omgevingswet in samenhang met artikel 8.22, eerste lid, onder c, van het Besluit kwaliteit leefomgeving.

In artikel III, van deze beleidsregel wordt voor bodemenergieprogramma's een nadere invulling gegeven aan deze weigeringsgronden.

Bij de beslissing op een aanvraag om een vergunning voor een open bodemenergiesysteem binnen een door Gedeputeerde Staten vastgesteld bodemenergieprogramma, wordt alleen een vergunning verleend op basis van het betreffende programma.

- b) Buiten door Gedeputeerde Staten vastgestelde bodemenergieprogramma's inclusief eventuele bufferzones, wordt alleen een vergunning verleend voor systemen waarvoor is aangetoond dat zij de uitvoering van die naburige bodemenergieprogramma's niet nadelig beïnvloeden. Wat nadelige beïnvloeding is, is echter maatwerk. Toch is het zinvol dit lid in deze beleidsregel op te nemen. Wanneer wordt berekend dat bij bestaande of geplande systemen een energieverlies zal optreden ten gevolge van de aanleg van een nieuw systeem buiten een bodemenergieplangebied, en het functioneren van deze bestaande of geplande systemen nadelig wordt beïnvloed, kan de vergunning voor dit nieuwe systeem worden geweigerd.

Artikel V Procedures & uitvoering

Lid 1: Aanbieden van het bodemenergieprogramma

De procedure voor het vaststellen van een bodemenergieprogramma ligt niet vast in een wet. In de toelichting van de Zuid-Hollandse Omgevingsverordening is aangegeven, dat als een gemeente een bodemenergieprogramma gaat opstellen, de provincie verwacht dat ze dan contact met haar opneemt.

Na afronding wordt het programma aan de provincie (als zijnde het bevoegd gezag voor de open bodemenergiesystemen) ter vaststelling aangeboden, bijvoorbeeld door de betrokken gemeente. Dit heeft als achtergrond dat Gedeputeerde Staten het belangrijk vinden dat de gemeenten een bewuste afweging maken omtrent de ordening van functies in de ondergrond.

Verder dienen zoveel mogelijk belanghebbenden bij de opstelling van het plan te zijn betrokken. Het gaat hierbij om tenminste de belanghebbende - onderdelen van - overheden (gemeente, provincie). In geval van het afstemmen van lozingsroutes of gietwateropslag zal de betreffende beheersorganisatie moeten worden geconsulteerd, bijvoorbeeld de gemeentelijke afdeling riolering of het waterschap.

Lid 2: Te volgen procedure bij de vergunningverlening

In een plangebied bodemenergie worden de provinciale omgevingsvergunningen voor bodemenergiesystemen door de verantwoordelijke omgevingsdienst verstrekt. Bij het opstellen van een bodemenergieprogramma worden alle bestaande en (mogelijke) toekomstige bovengrondse en ondergrondse bouwwerken, infrastructuur en ander gebruik (bijv. gietwatervoorziening) geïnventariseerd. Ook worden de gevolgen van het installeren van de bodemenergiesystemen op deze belangen beschouwd. Soms kunnen in delen van het plangebied veel bodemenergiesystemen aanwezig zijn dan wel worden gepland met daartussen gebieden waar minder duidelijk is hoeveel systemen er zullen komen. In het laatste geval kunnen de effecten van open systemen op de aanwezige belangen en grondwaterstromingen niet volledig worden doorgerekend. Het kan lokaal van belang zijn om in een restrictiegebied voor bodemenergiesystemen gebruik te maken van het eerste watervoerende pakket.

Bij het installeren van bodemenergiesystemen in de diepere watervoerende lagen spelen veel minder belangen dan bij het installeren van deze systemen in het eerste watervoerende pakket. Zo werd op het bodemenergieplan Centrumgebied Rotterdam (dat alleen op de diepere lagen betrekking heeft) alleen een zienswijze ingediend door de landelijke brancheorganisatie en niet door de direct betrokkenen.

Daarom wordt, indien in een restrictiegebied een bodemenergieprogramma alleen betrekking heeft op die diepere lagen (tweede en derde watervoerende pakket), dit plan niet ter inzage gelegd. Later bij de individuele vergunningverlening bestaat nog een mogelijkheid tot bezwaar en beroep. Soms kunnen in delen van het plangebied veel bodemenergiesystemen aanwezig zijn dan wel worden gepland, met daartussen gebieden waar minder duidelijk is hoeveel systemen er zullen komen. In het laatste geval kunnen de effecten van open systemen op de aanwezige belangen en grondwaterstromingen niet volledig worden doorgerekend.

Voor een bodemenergieprogramma waarbij de bodemenergiesystemen *niet* in een restrictiegebied worden geplaatst, en waarvan de effecten van de mogelijk te vergunnen open bodemenergiesystemen al duidelijk zijn, kan de vergunningverlening worden vereenvoudigd. Daarvoor kan de zogeheten korte procedure worden gevolgd. Hierdoor wordt voor het betrokken bedrijfsleven (en voor de provincie) de lastendruk beperkt. In alle andere gevallen wordt de reguliere procedure gevolgd.

Bij bevestiging van de ontvangst van een vergunningaanvraag, wordt de aanvrager door de omgevingsdienst in kennis gesteld van de procedure die zal worden gevolgd.

Lid 3: Plaatsing van open systemen in publieke grond

Het plaatsen van een bodemenergiesysteem vindt bij voorkeur in private grond plaats. Indien door de betreffende partij(en) kan worden onderbouwd dat dit niet mogelijk is, verwacht de provincie dat een dergelijk systeem in publieke grond wordt geplaatst. Het behoort tot de gemeentelijke beleidsvrijheid om aan dit laatste voorwaarden te verbinden, zolang het doel van het realiseren van het betreffende bodemenergieprogramma niet onevenredig wordt geschaad.

Lid 4: Reactie op aanvraag

Voor de vergunningaanvrager van een bodemenergiesysteem in een gebied waarvoor een bodemenergieprogramma is vastgesteld, is het nuttig om van de provincie de inhoud van het programma te vernemen. Zij kunnen zich daaraan dan committeren en, indien het plan bij hen vragen oproept, kunnen zij hiernaar bij de omgevingsdienst of provincie informeren.

5. Infiltraties en lozingen (Kwantitatief)

In dit hoofdstuk wordt het provinciaal beleid beschreven voor verschillende soorten infiltraties vanuit kwantiteitsoogpunt. Het Beleidskader Grondwaterkwaliteit richt zich op het kwaliteitsaspect. Waar in het onderstaande soms toch gesproken wordt over kwaliteitsaspecten is dit meer in algemene zin.

We onderscheiden:

- Infiltraties - algemeen;
- Opslag hemelwater ten behoeve van gietwatervoorziening;
- Opslag hemelwater in de bodem voor andere doeleinden
- Lozingen (generiek)

Infiltraties - algemeen

Infiltreren is het 'in de bodem brengen van water, ter aanvulling van het grondwater, in samenhang met het onttrekken van grondwater'. Het in de bodem brengen van water met doel "om er vanaf te zijn" is het lozen van water. Dit laatste is niet toegestaan, zie Lozingen (generiek).

Bij onttrekking uit een strategische zoet(grond)watervoorraad (zie 7.4 kaartmateriaal Zuid-Holland) geldt de compensatie-eis (zie *Compensatie-eis bij strategisch zoet grondwater*). Deze eis geldt niet voor freatische grondwateronttrekkingen uit de deklaag (zie ook Grondwateronttrekkingen > 150.000m³ / jaar).

Bij onttrekkingen uit de voorraad zoet grondwater geldt dat de voorraad in hetzelfde watervoerend pakket moet worden aangevuld. De eerdere eis dat de aanvulling even groot moet zijn als de onttrekking is losgelaten. In de praktijk is namelijk gebleken dat neerslag een substantiële bijdrage levert aan de aanvulling.

Bij vergunningverlening wordt een integrale afweging gemaakt van betrokken belangen om te bepalen tot hoever aanvulling noodzakelijk is. Daarbij geldt dat de hoeveelheid zoet grondwater niet mag afnemen.

Daar waar sprake is van oeverdrinkwaterwinning in verband met de openbare drinkwatervoorziening vindt de aanvulling door natuurlijke stroming plaats en geldt de aanvullingseis niet.

Op basis van het Infiltratiebesluit bodembescherming worden in de vergunning kwaliteitseisen voor het te infiltreren water opgenomen.

Opslag hemelwater bijvoorbeeld ten behoeve van gietwatervoorziening

In de glastuinbouw en bometeelt bestaat een grote gietwaterbehoefte om de teelten van water te voorzien. Hiervoor wordt veelal gebruik gemaakt van hemelwater, maar vanwege een gebrek aan opslagcapaciteit wordt het beschikbare hemelwater niet optimaal benut. Om effectiever gebruik te kunnen maken van hemelwater, is uitgebreidere opslagcapaciteit noodzakelijk. Tijdelijke opslag van het hemelwater in de bodem kan hiervoor een oplossing zijn. Het is echter niet uit te sluiten dat door ondergrondse opslag van hemelwater zonder verdere voorzuivering de bodem wordt verontreinigd.

De kwaliteit van het te infiltreren hemelwater is mede afhankelijk van de oorspronkelijke concentraties van stoffen in het hemelwater, de mate van verontreiniging van het hemelwater ten gevolge van verontreinigd kasdek, de duur van de tijdelijke bovengrondse buffering van het water en eventuele opmenging van het infiltratiewater met andere waterstromen. De kwaliteit is dus sterk afhankelijk van tijd, locatie en bedrijfsvoering. Met de toepassing van afvang van de eerste flush en een zandfilter worden een aantal verontreinigende stoffen uit het hemelwater gehaald, maar kunnen verhoogde concentraties aan bestrijdingsmiddelen nog steeds in het water voorkomen. Door de natuurlijke afstroming van het grondwater zal een deel van het geïnfiltreerde hemelwater niet meer worden onttrokken. In het beleidskader grondwaterkwaliteit zijn kwaliteitseisen opgenomen aangaande het te infiltreren water.

Opslag hemelwater in de bodem voor andere doeleinden

Door het infiltreren van hemelwater ontstaat een zoete waterbel. Het zoete water kan vervolgens weer worden onttrokken wanneer een bovengrondse waterbehoefte bestaat. De haalbaarheid van ondergrondse hemelwaterberging wordt in de praktijk bepaald door natuurlijke factoren als de kwaliteit van het hemelwater, de bodemopbouw, de stroomsnelheid van het grondwater, het zoutgehalte van het grondwater en de gebruiksfactoren als aard en omvang van de watervraag. In zijn algemeenheid kan worden gesteld: hoe groter de omvang van het systeem, des te hoger het rendement.

Lozingen (generiek)

Het lozen van (afval)water in de bodem is in beginsel verboden behalve als dit uitdrukkelijk via algemene regels of een omgevingsvergunning is toegestaan. De gemeente is bevoegd gezag voor dit soort lozingen.

6. Uitvoeren van (verticale) boringen

6.1 Inleiding

De ondergrond in vrijwel de hele provincie is opgebouwd uit afwisselend slecht doorlatende lagen en watervoerende pakketten. De slecht doorlatende lagen vormen als het ware een beschermende laag tegen verticale verspreiding van verontreinigingen. In het duingebied is de slecht doorlatende deklaag minder prominent aanwezig daar er sprake is van grote zandafzettingen op /boven slecht doorlatende lagen.

Het doorboren van slecht doorlatende bodemlagen kan risico's voor bijvoorbeeld verspreiding van verontreinigingen met zich meebrengen en mogelijke brakke- of zoute kwel tot gevolg hebben. Verspreiding kan plaatsvinden doordat verontreinigd water langs een slecht afgedichte leidingwand van een pompput het watervoerende pakket bereikt. Daarnaast worden putten niet altijd tot in de lengte van jaren goed onderhouden en aan het eind van de levensduur verantwoord verwijderd of afgesloten. Hierdoor kunnen niet alleen risico's optreden bij plaatsing van de putten, maar ook op een later moment. Risico's op dit vlak nemen toe door het toenemende aantal ingrepen in de ondergrond.

Doel beleid

De provincie wil met haar beleid voorkomen dat grondwater wordt bedreigd door verontreinigingen en er verzilting optreedt als gevolg van doorboringen van slecht doorlatende lagen.

6.2 Het uitvoeren van boringen

De provincie hecht belang aan het zorgvuldig uitvoeren van boringen, maar heeft wettelijk geen instrument om af te dwingen dat alle boringen op een bepaalde manier worden uitgevoerd.

Het beleid richt zich op onderstaande punten, die achtereenvolgens worden toegelicht:

- grondwaterbeschermingsgebieden specifiek te reserveren voor onttrekkingen ten behoeve van de drinkwaterwinning, waardoor boringen in deze gebieden zijn verboden;
- binnen de provinciale bevoegdheid toe te zien op plaatsing en na beëindiging van de activiteit (gedeeltelijke) verwijdering en afdichting van putten en peilbuizen.

Plaatsen en afsluiten van putleidingen

De provincie hecht er waarde aan dat boringen worden uitgevoerd door hiervoor gecertificeerde bedrijven. De provincie zal de aanvragers, via de Omgevingsdienst, hierop wijzen. Binnen haar bevoegdheid zal de provincie erop toezien dat de uitvoering van boringen en dat bij het verlaten van putten en peilbuizen deze volgens de geldende richtlijnen worden afgesloten.

Zie bijvoorbeeld: <https://www.sikb.nl/bodembeheer/mechanisch-boren/richtlijnen>).

7. Overig

7.1 Grondwaterheffing

De provincie legt een provinciale grondwaterheffing op aan de onttrekkers van grondwater. De grondwaterheffing is vastgelegd in de provinciale legesverordening. Uit de grondwaterheffing betaalt de provincie een deel van de kosten die zij maakt voor het grondwaterbeheer, zowel kwantitatief als kwalitatief.

Als grondslag voor de heffing geldt de onttrokken hoeveelheid grondwater. Indien op grond van vergunningvoorschriften water wordt geïnfiltreerd, wordt daarmee rekening gehouden bij het opleggen van de heffing aan de vergunninghouder.

Uit de heffing mogen kosten worden betaald die ten laste van de provincie komen, zoals:

1. van maatregelen die direct verband houden met het voorkomen en tegengaan van nadelige gevolgen van onttrekkingen en infiltraties, voor zover: deze kosten niet voor rekening van de vergunninghouder worden gebracht;
2. in verband met de voor het grondwaterbeheer noodzakelijke onderzoeken;
3. in verband met het onderzoek en advies van de Adviescommissie Schade Grondwater (ACSG);
4. in verband met het houden van het register (Bro);
5. in verband met de vergoeding van schade.

7.2 Modelberekening bij grondwateronttrekking

De provincie Zuid-Holland is in samenwerking met overheden en kennisinstituten in NHI-verband (Nationaal Hydrologisch Instrumentarium) de modelontwikkeling in Nederland aan het verbeteren, op elkaar af te stemmen en te vereenvoudigen. Bij provinciale modelontwikkeling, veelal samen met Deltares, wordt gestreefd naar een meer Integraal (grond)watermodel voor Zuid-Holland. Dit model zal dan geschikt zijn voor diverse toepassingen, zoals het simuleren van onttrekkingen in combinatie met bijvoorbeeld bodemdaling.

Waterschappen gebruiken veelal ook lokale modellen bij bijvoorbeeld de vergunningverlening voor grondwateronttrekkingen.

7.3 Grondwaterbeschermingszones

Het hoge beschermingsniveau van de grondwaterbeschermingsgebieden voor grondwater is gewaarborgd. Ter bescherming van de grondwateronttrekkingen in deze gebieden worden meer milieubelastende activiteiten geweerd. De Zuid-Hollandse Omgevingsverordening is hierbij leidend.

7.4 Kaartmateriaal Provincie Zuid-Holland

Via de volgende websites van de provincie Zuid-Holland is kaartmateriaal aangaande bodem en grondwater inzichtelijk:

- <https://www.zuid-holland.nl/overons/feiten-cijfers/interactieve/>
- <https://staatvan.zuid-holland.nl/>
- <https://www.zuid-holland.nl/onderwerpen/omgevingsbeleid/>